Diplomitöö
392 361

A. V.
TARTU ÜLIKOOLI
ÕIGUSTEADUSKOND
15 juunil 1942.
№ 173.

Stud. iur. Juhan Läte.

13 ~~75.00.~~

I S I K U V A S T A N E V Ä G I V A L D.

(KrS § 438 jj.)

D i p l o m i t ö ö .

Tartu 1942.

S i s u k o r d.

1. Kasustatud kirjandus. Lk. 2

2. § 1. Süütegu. Süüteo mõiste ja analüüs. " 3

3. § 2. Isikuvastane vägivald.
Mõiste ja sisu. " 5

4. § 3. Ühiseid ja erinevaid jooni isikuvastase
vägivalla ja kehavigastuse vahel " 8

5. § 4. Ühiseid ja erinevaid jooni isikuvastase
vägivalla ja käitumisega auhaavamise vahel " 13

6. § 5. Elemendid ja süütegu. " 16.

7. A. Subjekt. " 16.

8. B. Objekt . " 17

9. C. Süü. " 17

10. D. Tegu. " 19

11. E. Katse. " 23

12. § 6. Kehapuutumatuse vastu sihitud vägivalla
kvalifitseeritud juhud. " 24

13. § 7. Vägivald alaealise vastu. Volitus. " 29

14. § 8. Provokatsioon ja retorsioon isikuvastase
vägivalla juures. " 30

Kasustatud kirjandus.

1.Buldas,A.,Riigikohtu 1920-1931.a.otsustes leiduvate seadus-seletuste kogu,Tallinn, 1933.

2.Buldas,A.,Riigikohtu 1932-1938.a.otsustes leiduvate seadus-seletuste kogu,Tallinn, 1939.

3.Kadari,H.,Isikuvastased süüteod,Tartu,1938.

4.Kriminaalseadustik.

5.Kristal,H.,Kehavigastuse mõiste ja liigid.Juriidiline ajakiri "Õigus", 1935,nr.7.

6.Kristal,H.,Märkmeid H.Madisson´i artikli" Isikuvigastusi Kriminaalseaduses","Õigus",1936,nr.2.

7.Liszt,F., Lehrbuch des deutschen Stafrechts,Berlin und Leipzig, 1921.

8.Liszt,F., Učebnik ugolovnago prava,osobennaja častj, Moskva, 1905.

9.Madissoon,H.Isiku vigastusi KrS-s,"Õigus",1935,nr.10.

10.Mints,P.,Kurss ugolovnago prava,osobennaja častj,Riga,1928.

11.Piip,A.,Kaubandusõigus ja protsess,Tartu, 1939.

12.Piip,A.,Rahvusvaheline õigus,Tartu,1936.

13.Poznõšev ,S.,Osobennaja častj russkago ugolovnago prava, Moskva, 1912.

14.Rebane,I.,Riigikohtu Kriminaalosakonna lahendeid,1939.

15.Saarmann,K.ja Matto,K.,Kriminaalseadustik. Kommenteeritud väljaanne,Tallinn,1937.

§ 1. Süütegu. Süüteo mõiste ja analüüs.

Õigusnormidega reguleeritakse riigis inimeste teotsemised. Ühiskondlik ja riiklik elu peab arenema nende sätete kohaselt. Kodanikule määratakse kindlaks õigusnormidega ta kohustused kui ka õigused. Neid õigusi, mis kodanikule on kindlustatud, võib tema kasutada oma suva kohaselt.[1] Seda sektorit, kus isik võib oma suva kohaselt teotseda, nimetatakse subjektiivseks õiguseks. Isiku subjektiivne õigus hõlmab nii varalisi kui ka isikulisi väärtusi.

Riik mitte üksnes ei määra kindlaks isiku subjektiivse õiguse piirid, vaid ta kaitseb ka selle rikkumisi kaaskodanikkude poolt. Kuna subjektiivne õigus hõlmab nii varalisi kui ka isikulisi väärtusi, mida õigus kaitseb, siis nimetatakse neid isikulisteks ja varalisteks õigusvaradeks. Pääle kodanike õigusvarade kaitseb riik veel ühiskondlikke ja riiklikke õigusvarasid. Kriminaalseaduse sihiks on tõrjuda tagasi ründeid õigusvarade vastu. Ta määrab kindlaks käitumisi, milliseid ei tohi sooritada ja neile järgneva karistuse.

---

1. Vrd. P. Mints, Kurss ugolovnago prava, Riga, 1928, lk. 257.

Sellist mormivastast ja karistuse ähvardusel keelatud käitumist nimetamegi süüteoks.

Kriminaalseaduse § 1 järele loetakse süüteoks tegu, mis selle kordasaatmise ajal oli karistuse ähvardusel seadusega keelatud.[2] See on süüteo objektiivne külg. Kannatanu seisukohalt on tegemist süüteoga, kui tema õigusvarasid rikutakse õigusvastase käitumisega. Kuid süüteol peab olema ka subjektiivne külg. Nimelt peab esinema süüdivus süüteosooritaja poolt. Süüdivuse all mõtleme isiku võimet käituda ja juhtida oma tegevust normipäraselt.

Nii võime süütegu võtta kokku kui õigusvastast süülist tegu, mis rikub või ohustab kellegi õigusvarasid. Igakord ei ole vaja, et saabuks tagajärg. Mõnikord karistatakse ka siis, kui isiku käitumine ohustab kellegi õigusvarasid, näiteks: katse, ähvardus jne. (Vt. ka Mints, § 26).

Seadus kaitseb isiku elu, tervist, au, kehapuutumatust jne. Osa neid süütegusid jälitatakse avaliksüüdistuse korras, osa aga erasüüdistuse korras.

Isikuvastane vägivald kuulub viimaste hulka.

---

2. Vt. K. Saarmann ja K. Matto, Kriminaalseadustik, Tallinn, 1937. lk. 1.

§ 2. Isikuvastane vägivald. Mõiste ja sisu.

Nagu eespool mainitud, kaitseb õiguskord nii isiku varalisi kui ka isiklikke õigusvarasid. Isikuvastane vägivald kuulub viimaste hulka. Iga inimese keha, tervis ja elu on puutumatu. Kaasinimene ei tohi seda kahjustada. Isikuvastase vägivallaga rikutakse isiku kehapuutumatust. Oma loomult on ta lähedane kehavigastuse tekitamisele. Selletõttu loevadki mõned õpetlased, nagu Foinitskij j.t. selle kehavigastuse alaliigiks. Kehtivas õiguses aga ei tule (isikuvastast vägivalda vägivallategu; kehapuutumatuse vastu) pidada kehavigastuse alaliigiks, vaid iseseisvaks süüteoks, mille iseloomustavad tunnused erinevad oluliselt kehavigastussüütegudest.

Kehtivas õiguses on isikuvastane vägivald paigutatud küll ühte peatükki kehavigastustega, kuid päälkirjas juba räägitakse kahest erinevast süüteost.[3]

Ühelt poolt kõneldakse siin kehavigastusest, teiselt poolt aga isikuvastasest vägivallast. Ka Lääne-Euroopa maade seadustikud tunnevad eridelikti na isikuvastast vägivalda. Nii räägib Šveitsi kriminaalseaduse projekt "Tätlichkeiten" kui erisüüteost. Saksa STGB 1871.a.

---

3. KrS, peatükk 23 pealkirjaks on"Kehavigastamine ja vägivald isiku kallal."

käsitleb "Kõrperliche Misshandlung" kehavigastuse alaliigina, mis võrreldav meie KrS-u "isikuvastase vägivallaga", kuid teda ei käsitelda iseseisva süüteona.

Kehtiva KrS § 438 sätib isikuvastast vägivalda kui tahtlikku löömist või mõnda muud vägivallategu, mis rikkus isiku kehapuutumatust. Siin on oluline, et süüteo sooritaja oleks rikkunud teise isiku kehapuutumatust ning tekitanud talle valu või ebamugavustunde.[4] Kehavigastusdeliktide juures aga ei evi valutunde olelu (mingisugust) tähtsust.[5] Ka valutundeta võib sooritada tervisrikkeid. Isikuvastane vägivald eeldab ühelt poolt omavolilist võõra keha puutumist, teiselt poolt aga füüsilise kannatuse tekitamist kuni ebamugavustundeni. Prof. Kadari väidab, et isikuvastase vägivalla paratamatuks tunnuseks on võõra kehalise puutumatuse rikkumine.[6] Selle puududes ei saa olla juttu isikuvastasest vägivallast.

KrS § 438 loeb süüteoks nii löömist kui ka muid vägivallaakte, mis riivas kehapuutumatust. Siin on vaja piiritleda, millised vägivallaaktid need peavad olema, mis mahuvad (isikliku) vägivalla mõistesse. Näiteks

---

4. Vt. K.Saarmann ja K.Matto Kriminaalseadustik kommenteeritud väljaanne, Tallinn, 1937. lk. 292.

5. Vrd. F. Liszt, Učebnik ugolovnavo prava, Moskva, 1905, lk. 18.

6. H.Kristal"Kehavigastuse mõiste ja liigid KrS-s" Iuriidiline ajakiri "Õigus" 1935, lk 292.

tervitamisel pigistab teise kätt kõvemini, lööb paberiribaga teisele vastu kätt jne. Kas ka selliseid käitumisi tuleb pidada kehapuutumatuse rikkeiks, mis KrS §438 järele on karistatavad?

Kui lugeda kõiki sääraseid käitumisi vägivallategudeks kehapuutumatuse vastu, siis paisub selle süüteo mõiste liiga suureks ning hõlmab endasse ka teisi süütegusid, nagu teoga auhaavamist (KrS § 494() jne. Et isikuvastast vägivalda kui süütegu piiritleda, siis tuleb selleks leida objektiivseid tunnuseid. Mitte igasugust võõra keha puudutamist või löömist ei tule pidada isikuvastaseks vägivallaks, vaid ainult sellist, mis tekitas kannatanule valu või ebamugavustunde[7]. Nii on isikuvastase vägivalla objektiivseid elemente füüsilise kannatuse tekitamine, mis võib väljenduda ka ebamugavustundes. Seda füüsilist kannatust tuleb hinnata ad hoc juhtudel eraldi.[8]

---

7. H. Kristal, op. cit., lk. 293.

8. Isikuvastaseks vägivallaks ei saa pidada näiteks seda, kui keegi lööb vitsaga vastu raudkiivrit. On aga pea paljas, võib olla tegemist isikuvastase vägivallaga süüteoga.

§ 3. Ühiseid ja erinevaid jooni isikuvastase vägivalla ja kehavigastuse vahel.

Isikuvastane vägivald on lähedaselt seotud kehavigastuse tekitamisega. Seepärast ei tee mõned kriminaalseadused vahet kehavigastuse ja isikuvastase vägivalla vahel. (Saksa 1871.a. seadus). Ka osa doktriinist käsitleb isikuvastast vägivalda kehavigastamise ühe alaliigina. Samal seisukohal asub ka meie kehtiva KrS-u suhtes H. Madissoon[9]. Kuid seda arvamust ei saa õigekstunnustavalt jagada, sest KrS eristab juba terminoloogiliselt kehavigastuse isikuvastasest vägivallast, ning peale muu, mis kõige olulisem, erineb isikuvastane vägivald KrS-u järele kehavigastusest ka sisuliselt.

Kehavigastusdelikti juures peab esinema tervisrike. See võib olla kas permanentne või temporaalne, raske või kerge. Igal juhul peab tervisrike esinema. Isikuvastase vägivalla juures ei tohi aga kunagi esineda tervisriket. Kui see esineb, ei või enam juttu olla isikuvastasest vägivallast. Kehavigastusdelikti juures ei ole oluline valutunde esinemine - see võib koguni puududa.[10] Paratamatu tunnusena esineb see aga isikuvastase vägivalla juures.

---

9. Vrd. H.Madissoon, "Isiku vigastusi KrS-s" i "Õigus" 1935, 10, lk. 434.

10. Vt. Liszt, op. cit. lk. 18.

Kehavigastuse määritlemisel puutume kokku tervisrikke ehk haiguse mõistega. Kehavigastus algab säält, kus tekib tervisrike. Tervisrikke all tuleb mõista korrapäratust organismis. Tervisrikke tagajärjel tekivad muudatused, mis halvavad organismi tegevust võrreldes endisega.[11] Haiguse puhul kalduvad kõrvale teatavast normaalolukorrast organismi bioloogilised funktsioonid.[12]

Kriminaalõiguslikult tuleb tervisrikke määritlemisel võtta arvesse organismi seisundit enne ja pärast süüteo sooritamist. Tuleb teha veel vahet kehavigastuse ja tervisrikke vahel. Kehavigastus on ajutise või jäädava tervisrikke tekitamine.[13] Tervisrike on inimese kehaliste või vaimsete funktsioonide rike, millega võivad mõnikord kaasas käia kas välised muudatused kehal või ebamugavustunne. Kehaliste või vaimliste funktsioonide rikkega on tegemist siis, kui funktsioonidest midagi halvenes võrreldes endisega. Halvenemine võib oleneda kas normaalse funktsiooni nõrgenemisest või katkemisest, ehk nõrgenenud funktsiooni anormaalsuse süvenemisest või täiesti funktsiooni katkemisest.[14] Tervisrike võib olla kas jäädav või

---

11. Vrd. S. Poznõšev. Osobennaja Častj ruskavo ugolovnago prava, Moskva, 1912, lk. 103.
12. Vt. H. Kristal, op. cit. lk. 295.
13. Vt. Saarmann ja Matto, op. cit. lk. 217.
14. Vt. Saarmann ja Matto, op. cit. lk. 217.

ajutine. Jäädav on säärane rike, kus pole ette näha paranemist, mööduv rike on sel juhul, kui rike on juba kas möödunud või on möödumiseks kindel tõenäosus.

Vägivallategu kehapuutumatuse vastu eeldab alati valu või ebamugavustunde esinemist. Kuid valu käib kaasas ka sageli tervisriketega.[15] Seega on füüsiline kannatus ühiseks tunnuseks kehavigastuse ja isikuvastase vägivalla vahel. Kuid füüsiline kannatus ei ole kehavigastuse paratamatuid tunnuseid. Isikuvastase vägivalla juures peab aga kannatus esinema. Kuid siiski ei tule arvata, et igasugune vägivallategu kehapuutumatuse vastu, mis tekitab füüsilist kannatust, oleks isikuvastane vägivald KrS mõttes.[16] Sel puhul hõlmaks isikuvastane vägivald ka kehavigastussüüteod. Isikuvastaseks vägivallaks tuleks siis pidada igasugust löömist või muud vägivallaakti, millega ei kaasu tervisrikket, olenemata tervisrikkest. Kehtiv KrS teeb vahet nende süütegude vahel, kuigi esineb ka ühiseid tunnuseid. Prof. H. Kadari, käsitades kehavigastuse ja isikuvastase vägivalla delikti erinevusi, leiab, et KrS käsitab tervisrikke kui kehavigastuse olulise tunnusena organismi bioloogiliste funktsioonide raskemat, enamvähem olulist kõrvalekaldumist normaalsest. Isikuvastase vägivalla eritunnuse, füüsilise kannatuse all on mõeldav vaid selline kehalisest mõjutusest tingitud füüsiline ebamugavustunne, mille aluseks on ebaoluline häire organismis.[17]

---

15. H. Kristal op. cit., lk. 295.
16. Vrd. H. Kristal, op. cit. lk. 295.
17. Vt. H. Kristal, op. cit. lk. 296.

Vägivallategude all kehapuutumatuse vastu tuleb seega mõelda selliseid käitumisi, mis tekitavad valu või vähemalt ebamugavustunde, kuid ei saa lugeda tervisrikkeks. Seega on ta organismi seisukohalt vähema tähtsusega kui kehavigastus. KrS ongi normeerinud vägivallateod kehapuutumatuse vastu kehavigastustest erinevate süütegudena. Prof. Kadari leiab, et kehavigastus on osalt laiem ning osalt kitsam isikuvastasest vägivallast. Laiem on ta seetõttu, et ta hõlmab mitte ainult kehalise puutumatuse rikkumisega ja füüsilise kannatusega seotud häireid organismis. Kitsam seetõttu, et ta ei hõlma mitte igat häiret, vaid ainult enamvähem olulisi neist.[18] Kust algab tervisrike, seda ei saa muidugi seadus ette ära määrata. Seadus määrab vaid, et selline kehapuutumatuse rike, millega käib kaasas tervisrike, tuleb lugeda kehavigastuseks KrS mõttes. Ei käi aga sellega kaasas tervisrike, vaid ainult valu või ebamugavustunne, siis on tegemist isikuvastase vägivallaga.

Tegelikkuses osutub sageli väga raskeks kehavigastust eristada isikuvastasest vägivallast. Arstid loevad igat väiksematki vigastust kergeks kehavigastuseks, millist asjaolu tuleb ekslikuks pidada, ~~seega~~ mõõt võib nende seisukoha järele isikuvastane vägivald esineda vaid siis, kui üldse pole kehale jäänud vähematki tunnust süüteo sooritamisest. Seadus aga ei ole tahtnud igat kriimustust, marrastust või mõnda teist vähemat vigastust

---

18. H. Kristal, ib.

lugeda kehavigastuseks, vaid on tahtnud selliseid vigastusi paigutada isikuvastase vägivalla alla. Seetõttu ei või kohus igakord lugeda vigastust kehavigastuseks, kui arst seda tunnistuses maininud, vaid peab igal konkreetjuhul hindama süüteo tagajärge vastavalt KrS sisule. Kas häire on oluline või vähem oluline, see peab alati jääma kohtu hinnata. Samale seisukohale on asunud ka riigikohus isikuvastase vägivalla ja kehavigastuse eristamisel.[19] Kui arsti tunnistuse alusel mõni käitumine on loetud kehavigastuseks ning avaliksüüdistuse korras kohtusse viidud, siis peab kohus selle lõpetama, kui leiab selle isikuvastase vägivalla olevat, ja kui kahjusaaja süüdistust ei toeta.[20] Varemini olid ka kerged kehavigastused jälitatavad erakaebe korras, kuid nende sagedane esinemine, eriti Petserimaal (gulänjed), tingis tarviduse seda pahet avaliku korra huvides avaliksüüdistuskorras jälitamisele võtma, nagu see ka KKS-is on määratud. Meie arstid püsivad aga sel vanal seisukohal ega tee vahet kerge kehavigastuse ja isikuvastase vägivalla vahel.

---

19. Vt. I. Rebane, Riigikohtu Kriminaalosakonna lahendeid, 1939.a., Tallinn, 1940, lk. 72.

20. KKS § 5 järgi on isikuvastane vägivald erasüüdistuskorras jälitatav süütegu.

§ 4. Ühiseid ja erinevaid jooni isikuvastase vägivalla ja käitumisega auhaavamise vahel.

Nagu isikuvastasel vägivallal on kokkupuuteid ning ühiseid jooni kehavigastusega, nii leiame temas ka ühiseid jooni auhaavamisega. Auhaavamise ühe alaliigina esineb nn. teoga auhaavamine, mis omakorda jaguneb kehapuutumatust rikkuvaks ja mitterikkuvaks auhaavamiseks. Kui kehapuutumatuse rikkumine ei ole ühenduses füüsilise kannatuse tekitamisega, kuid see käitumine on objektiivselt hinnatav häbistavana, on toimunud teoga auhaavamine. Kehapuutumatust rikkuv auhaavamine on sageli väga lähedane isikuvastasele vägivallale. Saarmann ja Matto teevad vahet teoga auhaavamise ja isikuvastase vägivalla vahel, nad leiavad, et vägivalda ja auhaavamist eristab kehapuutumine. Kui esineb kehapuutumine, siis on tegemist isikuvastase vägivallaga, juhul kui aga kehapuutumist ei ole, esineb auhaavamine.[21] Peale selle nad väidavad, et kehapuutumatuse rike on peaaegu kõikide isikuvastaste süütegude üheks, kuid mitte määravaks tunnuseks.[22] Alati ei saa pidada õigeks vaatekohta, et igasugune kehapuutumatuse rike on isikuvastane vägivald. Ka see on kehapuutumatuse rike, kui üks viskab

---

21. Saarmann ja Matto, op. cit., lk. 221.

22. Saarmann ja Matto, op. cit., lk. 222.

teisele pühkmeid näkku jne. Kuid siiski ei tule neid kehapuutumatuse rikkeid pidada isikuvastaseks vägivallaks KrS mõttes. Isikuvastane vägivald on paigutatud tervis~~rikete~~ rikkeid käsitlevasse päatükki. Nii siis ka temas on tahetud näha üldjoonis samaseid tunnuseid nagu kehavigastustegi juures. Need vigastused aga peavad olema vähem olulised. Võime öelda, et isikuvastase vägivalla alla on paigutatud tervisrikete reast viimased väiksemad rikked nagu kerged verejooksud, väikesed marrastused jne.. Nende puhul isik tunneb füüsilist valu või ebamugavustunnet. Juuste segiajamisega jne. ei tunnetata tavaliselt füüsilist valu, see vaid riivab isiku autunnet, kuigi esineb kehapuutumatuse rike. Seega ei saa ülalmainitud käitumisi pidada isikuvastaseks vägivallaks, vaid puhtakujuliseks teoga auhaavamiseks. Võib esineda ka juhte, kus isikuvastane vägivald ja teoga auhaavamine konkreetjuhtumeil on ideaalselt konkureerivad ja nimelt siis, kui kehapuutumatuse rikkumine on käsitatav nii füüsilise kannatuse tekitavana kui ka häbistavana. Teoga auhaavamisel ei esine tervisriket, ei füüsilist valu ega ka ebamugavustunnet. Siin on tegemiat vaid autunde riivamisega.[23] Küll aga võib teoga auhaavamine toimuda alati kehalise puutumatuse rikkumisega.[24] Teoga auhaavamisel peab olema solvav mõju. Kui see toimub

---

23. Vrd. Poznõšev, op. cit. lk. 111 jj.

24. Vt. Mints, op. cit., lk. 301.

kehapuutumatuse rikkumisega, siis ei tohi see kunagi üle minna tervisrikkeks.[25] Isikuvastase vägivalla ja teoga auhaavamise eristamisel ei tohi aluseks võtta mitte seda, kas esineb keha puudutamine või mitte. Keha puudutamine, nagu ülal mainitud, võib esineda ka teoga auhaavamise juures ilma et see muutuks seetõttu isikuvastaseks vägivallaks.

Veel võib esineda isikuvastane vägivald sageli seoses teiste süütegudega. Ta võib esineda kas paratamatu elemendina mõne liitsüüteo juures, näit. sundimine, rõõvimine jne.[26], või eellülina mõne teise süüteo sooritamisel, näit. kehavigastamine, tapmine jne.[27] Selle tõttu tuleb alati igal konkreet juhul tähelepanna seda, kas kehapuutumatust rikkuva vägivallana käsitatav käitumine esineb teise süüteo katsena või iseseiva süüteona. Tuleb eristada isikuvastast vägivalda ka sundimisest. Sundimine on teise isiku tahteotsustuste või kehaliigutuste suunamine eriliste vahendite abil selle isiku õigusi või kohuseid rikkuva tagajärje saavutamiseks. Nendeks vahenditeks on kas füüsiline jõud või psüühiline surve.[28] Sellega sundimise juures isikuvastane vägivald esineb füüsilise survevahendina. Näit. sunnitakse kedagi isikuvastase vägivallaga sooritama mõnda rasket kuritegu.

---

25. Mints, ib.
26. H. Kadari, Isikuvast. süüteod, lk. 71.
27. H. Kadari, isikuvast. süüteod, lk. 71.
28. Saarmann ja Matto, lk. 237.

§ 5. Elemendid ja süütegu.

A. Subjekt.

Süüteo subjektiks isikuvastase vägivalla juures on iga süüdiv isik. Süüdimatuse määramisel tuleb arvestada isiku vanust, füsioloogilist ja psühholoogilist kriteeriumi. Lapsed alla 12 a. on süüdimatud.[29] Pääle selle on süüdimatu iga isik, kes süüteo sooritamise momendil ei olnud suuteline aru saama oma teo iseloomust ja tähendusest, ega juhtima oma tegevust, kas vaimutegevuse haigusliku rikke, meelemõistuseta oleku, või kehaveast või haigusest oleneva mõistusliku arenematuse tagajärjel.[30] Mõjustasid normivastast käitumist vaimutegevuse haiguslik rike, meelemõistuseta olek, või kehaveast või haigusest olenev arenematus, ei saa nende füsioloogiliste omaduste esinemisel süüteo toimijat süüdivaks lugeda. Kindlasti tuleb arvestada ka psühholoogilist kriteeriumi, s.t. kas inimene oli võimeline aru saama oma teo iseloomust ja juhtima oma tegevust. Ainult sel juhul, kui ka viimati mainitud tingimused puuduvad, on tegemist süüdimatusega. Vastasel korral näit. vaimuhaigus ei annaks veel kindlat süüdimatuse juhust, sest vaimuhaige võib helgetel pilkudel ka süüdiv olla.

---

29. KrS § 40.

30. KrS § 39.

Süüteo subjektiks ei saa olla kahjusaaja, nagu see on mõeldav mõne teise delikti juures. Ka vanemad ei saa olla lapse suhtes süüteo subjektideks, kuna vanemliku võimu alusel neil on õigus lapsi kasvatuse eesmärgil karistada.[31] Karistamine peab aga toimuma neis piires, nagu seaduses see on sätitud. Karistuse viis ja ulatus tuleb lahendada tsiviilõiguse normide järgi. Hooldajatele ja eestkostjatele sellist õigust ei ole antud, järjelikult need võivad olla süüteo subjektideks.

B. Objekt.

Süüteo objektiks isikuvastase vägivalla juures on teine isik. Isiku elu, tervis jne. on kaitstud häirete vastu. Samuti nagu elu, tervist, au jne., kaitstakse ka kehapuutumatust. Kuid igat kehapuutumatuse riket ei saa siiski pidada isikuvastaseks vägivallaks, nagu eelpool käsitletud. Süüteona esineb selline keha puutumine, mis tekitas pahatunnet kas valuna või ebamugavustundena. Kuid see rike ei tohi olla sarnane, mis mahuks kehavigastuste mõistesse.

C. Süü.

Süüks kriminaalõiguslikus mõttes loetakse süüdiva isiku õigusvastast käitumist, kus isikul oli võimalus

---

31. Näit. ei saa vanemat karistada isikuvastases vägivallas, kui ta last (lapsele) vitsaga lööb.

Ex bibl. univ. Tart.

teo tagajärgi vältida, kuid seda ei teinud. Õiguse-
vastane käitumine võib toimuda kas tahtlikult või
ettevaatamatult. Isikuvastast vägivalda võib tekitada
nii tahtluse kui ka ettevaatamatusega.

KrS § 3 alusel tuleb isikuvastast vägivalda lugeda
üleastumiseks, kuna raskema karistusena näeb seadus ette
arestikaristuse. Üleastumine aga on karistatav nii
tahtliku kui ka ettevaatamatu süü esinemisel.[32]
Krs-i mõttes võib süütegu teostada nii teadvuseta kui
ka teadvusliku ettevaatamatusega.

Vägivalla määritlemisel ei ole oluline see, millise
sihiga see sooritati, piisab sellest, kui teo tagajärjena
saabus isikuvastane vägivald. Näiteks keegi tahab teist
teoga solvata ning tõmbab temal käega üle näo. See käi-
tumine võib muutuda vägivallaks isiku kallal, kui sellega
käis kaasas valu või ebamugavustunne.

Vägivald isiku kallal esineb päämiselt tegevuses,
kuid on mõeldav ka, et see esineb tegevusetuses. Tege-
vusetus saab olla muidugi ainult siis, kui kellegil
oli juriidiline kohustus midagi teha, kuid ta seda ei
teinud. Näit. pidi majaomanik hoidma tänava korras, kuid
seda ei teinud. Tanava libeduse tõttu kukkus keegi,
mille tõttu kannatas füüsilist valu. Ka selline käitu-
mine peab mahtuma isikuvastase vägivalla mõistesse.

---

32. KrS § 48.

D. Tegu.

Vägivald kehapuutumatuse vastu esineb sellises käitumises, kus rikutakse vägivaldselt teise isiku kehapuutumatust, mille tagajärjel tekkis kannatanule füüsiline pahatunne. Seadus mainib, et isikuvastaseks vägivallaks tuleb pidada löömist ja muid vägivallategusid[33]. Peale löömise võivad vägivallateod seisneda mitmesugustes käitumistes. On vaid tähtis, et kannatanule tekiks valu või vähemalt ebamugavustunne. Mõnikord võivad isikuvastase vägivallaga kaasas käia isegi väikesed häired organismis. Alati peab käitumine olema selline, et ta ei tekitanud tervisriket.

Kehapuutumatust rikkuva vägivalla mõistesse tuleb mahutada peale tahtliku löömise ka marrastusi,punetusi, hetkelist vere valgumist ninast jne.,mida tavatsetakse nimetada sageli kergeks kehavigastuseks. Kerge kehavigastus tuleb määritleda nende tunnuste järgi, mida eelpool käsitletud.

Vägivald isiku kallal peab tekitama temale paha tunde. See võib olla aga väga erinev. Oma tundeilma poolest erinevad inimesed väga suuresti üksteisest. On väga tundelisi ja väga tundetuid inimesi. Sellepärast võib pahatunde mõiste olla väga erinev.

Üldpõhimõtteliselt peab kohus hindama paha tunde ad hoc juhul iga isiku seisukohalt. Kuid päris individuaalselt seda ka ei tohi määritleda. Igat puudutust

---

33.KrS § 438.

millest mõni ütleb tundvat pahatunnet, ei tule siiski pidada isikuvastaseks vägivallaks. Kohus peab looma mingi objektiivse kriteeriumi, mille seisukohalt tuleb vägivalla tegu kvalifitseerida. Aluseks tuleb võtta keskmise inimese suhtumine käitumisse. Kui süüaluse käitumine oli selline, et ta oleks võinud tekitada pahatunde keskmise tundelikkusega inimesele, siis on tegemist kehapuutumatust rikkuva vägivallaga. Väljaspool seda aga ei võiks arvestamisele tulla käitumine kui vägivald isiku kallal. See ei oleks lubatav ka sellepärast, et siis ei oleks karistus olnud ühtlane kõikide isikute suhtes.

Kui üks vaid puudutab närvilist ja tundelikku inimest, teine aga lööb vähemtundelist inimest, siis võib tekkida olukord, kus mõlemad tajuvad ühtlaselt pahatunnet.

Ehkki käitumisele tuleb otsida objektiivset kriteeriumi, et ära määrata, milline mahub vägivalla mõistesse ja milline mitte, ei tule siiski aru saada nii, et kahjukannatanu subjektiivse tajuga üldse ei tule arvestada. Seda tuleb üldiselt arvestada, kuid tuleb sealjuures kaaluda, kas see ei muutu liialduseks. Samuti ei tule pidada isikuvastaseks vägivallaks sellist käitumist, mis tegija seisukohalt vaadatuna mahub sinna, kuid mis ei tekita kahjukannatanule ebamugavustunnet. Näiteks, keegi lööb kepiga raudrüüsse rõivastatud isikut. Selline käitumine osutuks vägivallaks isiku kallal, kuid ühe elemendi puudumisel ei saa

seda sinna mahutada. Nii on vägivalla puhul tarvis sellist käitumist, mis võib rikkuda teise isiku keha puutumatust ning tekitada viimasele kas valu või ebamugavustunnet. Igal juhul peab pahatunde ainsaks põhjuseks olema kannatanu kehapuutumatuse rike.[34] Isikuvastane vägivald aga ei tohi olla selline, mis tekitaks tervisrikke, sest siis muidu oleks see kehavigastus.[35]

Vägivalda isiku kallal võib sooritada mitmel viisil. See võib toimuda löömise, tõukamise jne. tagajärjel. Igatahes peab käitumine toimuma vägivaldselt. Kui on olemas kahjukannatanu nõusolek, sellisel juhul kehapuutumatuse rikkumine ei ole süütegu KrS mõttes.

Nii siis kõrvaldab kahjukannatanu nõusolek seadusevastasuse. Kui rikutakse keha puutumatust niivõrd, kui see mahub kehapuutumatust rikkuva vägivalla mõistesse, kas distsiplinaar- või kasvatusvahendina, siis pole selline käitumine samuti süütegu.

Samuti ei tule süüteoks lugeda sellist vägivalda isiku kallal, mis on teostatud kas käsu või seaduse täitmiseks[36]. Käsu täitmine võib esineda vaid riigi ja omavalitsuse teenijate suhtes, kus esineb ülemuslik vahekord. Käsu mõiste, mis kõrvaldab seaduse vastasuse,

---

34. Vt. Saarmann ja Matto, op.cit. lk.221.

35. Vrd. Poznõšev , op.cit., lk. 103.

36. KrS § 44.

ei või esineda näiteks kingsepa ja tema selli vahekorras. Ülemuse ja alluva vahekord on avalikõiguslik suhe, kingsepa ja selli vahekord on aga eraõiguslik suhe.Käsk ja käsuandmisõigus, mida mõistab KrS, on avalik-õiguslik nähe, ning on mõeldav vaid riigi- ja omavalitsus - teenijate suhtes[37]. Selleks, et käsk kõrvaldaks kriminaalõigusliku seadusvastasuse, peab ta vastama alljärgnevatele nõuetele: a)käsk peab saabuma isikule ülemuselt. Ülemuse all tuleb mõelda isikut, kellega käsutäitja on otsejoonelises alluvuses. Ülemust ei tohi ära segada vanemaga ega auastmes kõrgema isikuga. b) Käsk peab olema antud kas teenistuskohustuste täitmisel või selle puhul. Väljaspool ametkohuseid antud käsuga ei tule arvestada. Käsu andja käsku andes peab esinema ametisikuna, s.t.ta peab olema pädev antud momendil antud käsku andma.c)Käsk peab olema avaldatud seaduspärases vormis. Kui mõne käsu andmiseks on määratud eriline menetluskord, siis peab käsk antama vastavalt selle korrale.Kui seadus käsu jaoks nõuab kirjalikku vormi, siis ei saa seda mitte teha suuliselt. d) Käsu saaja peab selgitama ,kas käsk ei ole kuritahtlik.Nii siis käsk peab saabuma pädevalt isikult seaduspärases menetluskorras ning ei tohi sisaldada midagi lausa kuritegelikku. Ainult selline käsk kõrvaldab kriminaalõigusliku seadusvastasuse.

37.Vrd. Saarmann ja Matto, op.cit.,lk.35.

Samuti kõrvaldab seaduse täitmine isikuvastase vägivalla kriminaalõigusliku seadusevastasuse. Seaduse all tuleb mõista nii seadusi kui ka seaduse alusel antud määrusi. Seaduse mõistesse ei tule mitte üksnes mahutada siseriigi seadusi, vaid sellesse mahuvad ka välisriigi seadused.Seaduse all tuleb mõista kõiki õiguse norme, mis teevad isikule kas kohustuseks või annavad talle õiguse tegu sooritada, mis moodustab vägivalla - teo isiku kallal.Oluline pole siinjuures kust õigusvallast norm on pärit. Kohustus või õigustus teatud käitumises peab ilmnema normist selgelt. Sarnast normi ei tohi kunagi laiendavalt tõlgendada, sest kehtib põhimõte "nulla poena sine lege".

E. Katse.

Isikuvastane vägivald tuleb karistamisele ainult siis, kui saabub tagajärg - kui toimub kehapuutumatuse rike. Ettevalmistus ega ka katse karistatav ei ole. Isikuvastane vägivald kuulub üleastumissüütegude hulka, kuna raskeima karistusena on ette nähtud arestikaristus[38] .Ettevalmistus on karistatav vaid seaduses eriti mainitud juhtudel, vägivalla juures kehapuutumatuse vastu aga ettevalmistust süüteona ei ole ette nähtud, mispärast ei tule ettevalmistus ka süüteona arvesse[39] .

---

38. KrS § 3.

39. Vt. Krs § 50

Ka katse ei ole karistatav, sest kehtiva KrS järgi üleastumissüütegude katse ei ole karistatav[40]. Et isikuvastane vägivald kuulub üleastumissüütegude hulka, siis ei saa ka selle katse olla karistatav, vaid võib osutuda ainult kvalifitseeritud juhtudel karistatavaks, KrS § 439 loeb katse karistatavaks, kui vägivald isiku kallal oli suunatud : ema, seadusliku isa , või mõne muu üleneva sugulase vastu, välisriigi riigipea vastu, riigi- ja omavalitsusteenijate vastu teenistuskohustuste täitmisel või nende täitmise pärast või sõjaväe vahtkonna tunnimehe vastu[41]. Muudel juhtudel katse karistatav ei ole.

§ 6. Kehapuutumatuse vastu sihitud vägivalla kvalifitseeritud juhud.

Nagu eespool mainitud kuulub vägivald isiku kallal üleastumissüütegude hulka, kvalifitseeritud juhul aga kuritegude liiki. Subjekti ja objekti alusel kuulub isikuvastane vägivald kvalifitseerimisele vaid siis, kui laevateenija või reisija sooritab vägivalla laevajuhi vastu[42]. Süüteo subjektiks saab olla siin vaid isik, kes on laeva teenistuses, ja ~~ka~~ reisija. Reisija all tuleb mõista isikut, kes juriidilise suhte alusel reisib laevaga. Reisija mõistesse ei võiks seepärast paigutada, näiteks isikut, kes ilmub sadamas seisvale laevale, samuti on küsitav kas reisija mõistesse

---

40 . KrS § 49.
41 . KrS § 439.
42 . KrS § 442, lg.2. ja 3.

tuleb mahutada isikut, kes laevajuhi teadmata on läinud laevale ning sõidab sellega.Sellist isikut tuleks pidada laeval viibijaks, mitte aga reisijaks . Seadus pole tahtnud subjektina siinkohal kohelda mitte kõiki isikuid, kes laeval viibivad, vaid ainult neid isikuid, kes laeval viibivad kas teenijaina või reisijaina . Teenija on isik, kes seisab laevajuhiga teenistus vahekorras ning peab alluma laevajuhi käsklustele. Teenistuse vahekorrad väljaspool laeva ei ole mõõduandvad. Üldiselt arvatakse, et seda süütegu võib sooritada laeval ning üksnes sõidu ajal [43].Et süütegu peab toimuma laeval, selleks pole kahtlust. Kuid et see peaks toimuma reisu ajal, seda ei saa siiski nõuda. Laevajuhi vastu sooritatud vägivald reisija või laevateenija poolt on kvalifitseeritud sellepärast,et saavutada laeval distsipliini. Distsipliini hoida on tarvis ka laeva seisu ajal, näiteks laev seisab merel udu tõttu, sellepärast ei tule arvata, et see süütegu võib esineda üksnes laeva liikumise ajal. Objekti järgi on vägivald isiku kallal kvalifitseeritud mitmel juhul. Esiteks on see kvalifitseeritud, kui vägivald sooritati: ema, seadusliku isa, [44] (Eesti Vabariigi Riigivanema), välisriigi riigipeade, riigi või omavalitsusteenija vastu teenistuskohuste täitmisel või nende

---

43. Saarmann ja Matto, op. cit., lk. 223.

44. Seadusliku isa mõistesse ei mahu alati faktiline lapse isa. Seadusliku isa mõiste lahendatakse eraseaduse alusel, ainult selle vastu suunatud vägivald on kvalifitseeritud, keda kehtiv eraõigus selleks loeb.

täitmise pärast ja sõjaväe vahtkonna tunnimehe vastu.[45] Tunnimehe all tuleb mõista sõjaväelast, kes valvab antud eset selleks seatud korras. Vahtkonna moodustamisega ei muutu sõjaväelane veel tunnimeheks, vaid alates sellest momendist, millal ta on võtnud valve eseme oma valve alla. Sellepärast ei tule lugeda tunnimeheks neid sõjaväelasi, kes asuvad vahtkonna ruumis kuid ei ole asunud eseme valvele. Nende süütegude puhul näeb seadus ette raskeima karistusena vangimaja mitte üle kolme aasta. Kui vägivald ülalnimetatud isikute kallal kavatseti ja sooritati suure hingelise ärevuse tagajärjel, siis karistatakse süüdlast vangimajaga mitte üle ühe aasta.[46] Kõikide nende süütegude katse on karistatav. Siis kvalifitseeritakse seaduse poolt isikuvastast vägivalda objekti alusel, kui see sooritatakse välisriigi saadiku või voliniku vastu. Saadiku all tuleb mõista: suursaadikuid, erakorralisi saadikuid ja täisvolilisi ministreid, ministerpresidente ja asjaajajaid.[47] Teisi eksterritoriaalseid isikuid saadiku mõistesse mahutada ei saa, kuna see osutuks Kriminaalseaduse laiendavaks tõlgendamiseks. Volinikkude all mõistame isikuid, keda läkitatakse kindlate ülesannetega ning volitustega teise riiki. Sarnaste isikutena võiks mainida näiteks

---

45. KrS § 439.
46. KrS § 439.
47. Vt. A. Piip, Rahvusvaheline õigus, Tartu, 1936, lk. 241.

rahudelegatsiooni liikmeid jne. Volitus peab olema antud riigi nimel teatud ülesande sooritamiseks. Nii siis ei tule volinikuks lugeda, näit. mõne välisriigi tehase poolt volitatud isikut. See ei ole riigi kui korporatiivse ühiku esindaja, vaid eraõigusliku juriidilise isiku esindaja. Sellise voliniku vastu suunatud vägivald ei mahu käesoleva süüteo koosseisu. Karistusena näeb seadus ette vangimaja mitte üle ühe aasta. Sama karistuse alla langeb süüdlane isikuvastase vägivalla sooritamisel mõne muu diplomaatliku agendi vastu, kui sarnane vägivald saadeti korda tahtmisega avaldada lugupidamatust selle riigi valitsuse vastu.[48] Diplomaatliku agendi all tuleb mõista kõiki neid isikuid, keda saadab üks riik teise riiki teatud ülesannetega. Sarnased esindajad omavad eksterritoriaasuse õigust kui diplomaatilise esindaja kvalifikatsiooniga (loomuga) isikud. Nende kallal sooritatud vägivald pole alati kvalifitseeritud süütegu. On seda vaid sel juhul kui vägivallaga taheti avaldada lugupidamatust selle riigi valitsuse vastu. Valitsuse all ei tule mõista mitte tervet riigivalitsemise aparaati, vaid valitsust kui otsest riigiorganit, mis eksekutiivorganina on riigi põhikorraaktis ette nähtud. Kui mõista valitsuse all igasuguseid haldusorganeid, siis osutuks see laiendavaks tõlgenduseks, mis samuti ei ole lubatav.

---

48. KrS § 441, lg 2.

Niisama ei mahu käesoleva süüteo mõistesse ka see, kui süüteoga taheti avaldada lugupidamatust riigi, parlamendi jne. suhtes. Mahutades riigi ja parlamnedi valitsuse mõistesse, oleks see laiendav tõlgendamine. Isikuvastast vägivalda võib sooritada nii otsese kui ka kaudse tahtlusega. Kuid käesoleval juhul näib kaudne tahtlus osutuvat võimatuks, sest seadus määrab expressis verbis, et süü võib tulla kõne alla vaid siis, kui vägivald sooritati tahtmisega avaldada lugupidamatust selle riigi valitsusele. Tahte all tuleb mõista ikka aktiivset tahet.

Kvalifitseeritud on nii subjekti kui ka objekti järgi vägivalla sooritamine laevateenija või reisija poolt laevajuhi vastu. Kui reisija või laevateenija sooritab vägivallateo mitte laevajuhi, vaid mõne teise isiku vastu, siis on see tavaline süütegu. Kvalifitseerituks osutub vägivald vaid siis, kui see on suunatud laevajuhi vastu. Nii siis on süütegu kvalifitseeritud ka objekti alusel.

Võib tõusetuda küsimus, keda lugeda laevajuhiks. Laevajuhi all tuleb mõista isikut kellele on usaldatud tasu eest laeva juhtimine.[49] Kehtiva seaduse järele võivad laevajuhtideks olla: kaugesõidu kapteni, kaugesõidu tüürimehe, ligisõidu kapteni, ligisõidu tüürimehe või kipperi kutsega isikud.

---

49. Vt. A. Piip, Kaubandusõigus ja protsess, Tartu, 1939, lk. 349.

Laeva omanik ja laeva peremees laevajuhi mõistesse ei kuulu, selletõttu ei saa ka olla käesoleva süüteo objektideks.[50] Karistuse ülemmäärana on ette nähtud vangimaja mitte üle kuue kuu.[51] Kui vägivald reisija või laevateenija poolt sooritati laevajuhi vastu suure hingelise ärevuse tagajärjel, siis on karistuse ülemmääraks vangimaja mitte üle kolme kuu. Hingelise ärevuse juures on tähtis see, et mitte igasugune hingeline ärevus ei ole mööduandev, vaid peab olema suur hingeline ärevus, mille tõttu süütegija kaotas tasakaalu. Hingelist ärevust tuleb arvestada ad hoc iga süüteo sooritaja juures eraldi, sest ühe juures võivad põhjused, mis viisid isiku tasakaalust välja olla suuremad kui teise juures.

§ 7. Vägivald alaealise vastu. Volitus.

On võimalik, et isikuvastane vägivald on sooritatud isiku vastu, kellel enesel ei võimaldu oma õigusi kaitsta, kas alaealisuse, haiguse jne. tõttu. Selleks peavad nende hüvede eest teised välja astuma. Nendeks isikuteks on alaealisuse juhul vanemad või eestkostjad. Sääraselt on hoolitsetud ka nende isikute õigusvarade kaitsmise eest, kes seda ise ei saa teha. Võib ka esineda juhuseid, kus süüdivusvõimetut alaealist kihutatakse isikuvastast

---

50. A. Piip, op. cit. lk. 350.
51. KrS § 442 lg. 2.

vägivalda toimetama.[52] Neil juhtudel vastutab tagajärje eest kihutaja samadel alustel nagu oleks tema vägivalla ise toime pannud. Kuna isikuvastane vägivald on era-kaebedelikt,[53] siis tõusetub küsimus, kas süüdistust saab tõsta ka teine isik kannatanu eest ja missugust volitust on sel juhul tarvis, kui näiteks kannatanu ise on raskesti haige. Sellele on Riigikohus vastanud, et volinikult nõutakse erivolitust nii erasüüdistuse algatamiseks kui ka edaspidiseks asjaajamiseks kohtus. (RkhK otsus nr. 519 - 1939.)

§ 8. Provokatsioon ja retorsioon isikuvastase vägivalla juures.

Üldiselt kuulub karistamisele iga süütegu, mis on sooritatud süüdiva isiku poolt. Erijuhtumeil järgneb küll süüdi tunnistamine, kuid vabastatakse kohtu poolt karistuse kandmisest. Need on juhud, kus kannatanu kutsus välja vägivalla isku kallal ühevääriline või raskema vägivallaga või teotamisega. Selline põhimõte kehtib ka meie kriminaalõiguses. KrS § 440 sätib, et süüdlast isikuvastases vägivallas võib karistuse kandmisest vabastada a) kui kannatanu kutsus välja vägivalla isiku kallal ühevääriline või raskema vägivallaga isiku kallal või ühevääriline või raskema teotamisega,

---

52. Näit. kehaliselt hästi arenenud süüdimatu alaealine on kihutamise tagajärjel toiminud isikuvastase vägivalla rauga kallal.
53. KKS § 5.

b) kui kahjusaaja tasus temale ühevääriline või raskema vägivallaga isiku kallal või ühevääriline või raskema teotamisega. Nimetatud § hõlmab nii provokatsiooni kui ka retorsiooni juhu.Provokatsioon ja retorsioon ei kõrvalda seadusevastasust vaid vabastab karistusest , sooritatud tegu jääb süüteoks, kuid ainult karistusest võidakse vabaneda. Provokatsiooni juhtu sätib KrS § 440p.1., retorsiooni juhtu KrS § 440 p.2. Karistusest vabastamine ei ole kohtule obligatoorne, vaid on fakultatiivne. See oleneb täiesti kohtu suvast, kohus võib jätta tähelepanemata, et oli tegemist provokatsiooniga ning võib kohtualust karistada. Viimasel jääb sel juhul õigus iseseisva kaebega taotleda kahjusaaja karistamist. Kuid mitte igasugust provokatsiooni ei saa vabastada karistusest, seaduses on fikseeritud, et see peab olema sama raske või raskem, millega provotseeriti isik süüteole - tegu millega provotseeriti võib olla kas vägivald isiku kallal või teotamine. Nii provokatsiooni kui retorsiooni juures on nõuetav, et mõlemad oleksid kausaalselt seotud omavahel, kannatanu käitumine peab esile kutsuma isikuvastase vägivalla. Provokatsiooni mõistesse ei tule kunagi paigutada sellist nähet, kus üks sooritab teise suhtes vägivalla isiku kallal ning soovib karistusest vabaneda sellepärast, et kannatanu on ka kunagi teda samaraskelt teotanud või vägivalda tarvitanud. Selline juhtum ei ole provokatsioon. Provokatsiooni juures

tekib süütegu just kannatanu käitumise tagajärjel, kui sellist käitumist ei ole esinenud, siis ei ole toimunud ka süütegu. Veel nõuavad mõned seda,et mõlemad teod järgneksid vahenditult üksteisele[54].Kuid mainitud vaatekohta ei saa pooldada, sest on mõeldav, et süüteod ei järgne vahenditult üksteisele, vaid nende vahel esineb ajaline vahemik. Ajavahemik kahe süüteo vahel võib esineda peamiselt retorsiooni juures, kus kannatanu tasub sooritatud vägivalda hiljem. Veel tõuseb küsimus, kas provokatsiooni ja retorsiooni objektiks peab olema algsüüdlane või mitte.Harilikult sooritatakse provokatsiooni juures vägivald selle kallal, kes provotseeris.Kuid võib esineda ka selliseid olukordi, kus provotseerijaks on kolmas isik. Näiteks lööb keegi rahva hulgast teist, tekitades temale isikuvastase vägivalla. Samasuguselt tasub löödu, kuid eksituse tõttu võib tabada võõrast. Ka selline juht võib kuuluda provokatsiooni alla.Kuid selgemalt võib esineda see siis, kui keegi käseb kolmandal provotseerida tüli isikuvastase vägivalla või teotamisega. Kui sellisel juhul tarvitatakse vägivalda, mitte kolmanda kallal, vaid selle kallal, kelle käsul provotseeriti, siis esineb juhtum kus provokatsiooni objektiks ei ole mitte algsüüdlane, vaid kolmas. Retorsiooni juures võib esineda ka selliseid juhte, kuid

---

54. Vt. Saarmann ja Matto, op.cit.,lk.222.

mitte nii sageli.

Kohtu hindamisele kuulub, millised käitumised kuuluvad provokatsiooni või retorsiooni mõistesse. Need kuuluvad faktilise materjali hulka mida tuleb hinnata eraldi igal üksikul juhul. Ehkki üldiselt provokatsioon ja retorsioon võivad olla alusteks , mille olemasolul võib karistuse kandmisest süüaluseid vabastada, kuid esineb ka selliseid juhtumeid, kus seda mitte teha ei saa. Kui vägivald isiku kallal sooritati kas provokatsiooni või retorsiooni tõttu riigi- või omavalitsusteenija vastu ta teenistuskohuste täitmisel või täitmise pärast, siis karistusest vabastada ei saa[55]. Riigi- ja omavalitsusteenijat tuleb lugeda ametikohuste täitmisel olevaks sel juhul, kui ta sooritab avalikõiguslikku funktsiooni, mille sooritamiseks ta peab olema pädev. Nii siis ei tule lugeda teenistuskohustuste täitmiseks seda , mida ta teostab väljaspool oma pädevust.Sarnase isiku vastu sooritatud vägivalla puhul on võimalik karistuse kandmisest vabaneda. Provokatsiooni ja retorsiooni puhul ei saa kaebealust karistusest vabastada mitte üksnes siis, kui tegemist on riigi- või omavalitsusteenijaga. Sellise isiku suhtes, kes sooritab küll avalikõiguslikke funktsioone, kuid ei ole riigi-ega omavalitsuse teenistuses, nimetatud säte kehtiv ei ole. Näiteks , kohustatakse eraisikut külavanemana käskusid andma jne.

---

55. KrS § 440, lg.2.

Selleks on tarvis kahte eeldust a) isik peab seisma riigi- või omavalitsuse teenistuses, b) tegu peab olema sooritatud siis, kui isik oli ametikohuste täitmisel. Kui puudub üks eelpool mainitud nõudeist, siis nimetatud säte kohaldamisele ei kuulu.

Kui kohus tahab vabastada kaebealust karistusest kas provokatsiooni või retorsiooni tõttu, peab ta mõlema kaebealuse käitumised läbi kaaluma ning raskuse poolest hindama. Juhul, kui see süütegu oli kergem, mis kutsus välja kaebealuse käitumise, ei saa üldse karistusest vabastada. See on arvesse tulev ainult sama raske või raskema puhul. Tegu, millist provokatsiooni või retorsiooni juures saab arvesse võtta, peab täiel määral vastama süüteo tunnustele[56], peab vastama nii kriminaalseaduse üld- kui ka eriosale.

Provokatsioon ja retorsioon on teatud määral sarnased hädakaitsega, kus süütegu toimub samuti ründe esinemisel. Kuid on ka siiski oluline erinevus. Hädakaitse toimub vaid oma õigusvarade kaitseks, mis on ohustatud otsesest ründest. Hädakaitse ja hädaabi korral sooritatud isikuvastane vägivald karistamisele ei kuulu. Hädaabi ja hädakaitse vägivalla puhul kehapuutumatuse vastu ei kõrvalda mitte ainult karistuse, vaid ka seadusevastasuse.

---

56. Vrd. Saarmann ja Matto op. cit.,lk.222.

Nii siis nägime, et vägivald kehapuutumatuse vastu on selline süütegu, mis on suunatud isiku kehapuutumatuse vastu. Ta peab sünnitama isikule füüsilist kannatust, mis väljendub kas valus või ebamugavustundes, kuid ta ei tohi tekitada tervisriket, sest sellisel juhul oleks tegemist kehavigastusega.